

CHRISTIANIA BJUDER UT SIG

KAPITAL Fristaden Christiania i Köpenhamn har fram till den 1 juli på sig. Då ska de fram med 51,8 av totalt 76 miljoner danska kronor för att friköpa området från staten. Genom försäljning av en folkaktie har de hittills fått ihop 8,6 miljoner, resten måste lånas av "storkapitalet". Just nu pågår en stor festival för att samla ihop mer pengar, men framtiden är oviss. Kommer invånarna ha råd att bo kvar?

TEXT CHARLOTTE PEHRSON FOTO JÖRGEN JOHANSSON

FAKTA Christiania

Ligger: i stadsdelen Christianshavn i Köpenhamn, på ett område som tidigare tillhört den danska marinen.
Storlek: 34 hektar.

Grundades: 1971 av hippies som tog över den övergivna militärbasen.
Antal invånare: 680 vuxna och 250 barn.
Antal besökare/turister:

runt en miljon årligen.
Syfte: Vara en självstyrande ekologisk fristad för alternativa livsstilar och ett samhälle grundat på gemenskap och frihet. Det finns en

demokratiskt vald ledning och alla beslut fattas på fællesmodet, där konsensus måste råda för att beslutet ska godtas. Ingen äger sina bostäder, utan de är allmän

egendom. Däremot har var och en ansvar för sitt hem, renovering, sophantering med mera.
Regler: Fristaden har ett antal regler som gäller för

alla, ingen tung narkotika, inga vapen, inget våld, ingen handel med byggnader eller bostäder. Efter ett lagförslag som trädde i kraft 2004 omfattas all näringsverk-

samhet på området av myndighetskontroller. Alla medlemmar betalar skatt.
Droger: Cannabis är tillåtet i Christiania och säljs öppet på Pusher Street. Enligt polisen

uppgår försäljningen till en miljard DKK om året och kontrolleras av Hells Angels.
Friköpan det från staten: Förhandlingar med staten om rätten till Christiania har

pågått i många år. I februari 2011 beslutade landets högsta domstol att staten äger nyttjanderätten. Christianierna har nu erbjudits att köpa bostadsområdet

för 76 miljoner danska kronor och att hyra de omgivande grönområdena för sex miljoner per år. Den 1 juli ska 51,8 miljoner betalas.

FORTSÄTTNING FRÅN FÖREGÅENDE UPPSLAG

– **Hej! Kom in**, jag håller precis på att producera en folkaktie. Jag ska bara klistra på ett värde och lägga den i ett kuvert, säger Tanja Fox inne på det lilla kontoret mitt i Christiania.

Hunden Jubii reser sig från trägolvet och hälsar nyfiket. Han är van att få vara med när det händer något, men gillar inte att bli klappad.

– Jag hittade honom slängd i en sopcontainer som valp, så han har haft en tuff start på livet, förklarar Tanja.

Hon tar fram en karta med klistermärken, alla med ett förtryckt värde om 5 000 kronor, sätter försiktigt ett av dem på aktiebrevet och avslutar med en stämpel.

– Ser du att den är fylld med symboler, säger hon stolt och håller upp aktien.

Mot den ljusgula bakgrunden framträder bossehuset (boghuset, en populär kulturscen), fredsduvan, en snigel för christianiternas motto "skynda långsamt", en isbjörn för banden till Grönland, häststallarna (Christiania har tio egna hästar), smedjan, pigegarden (fristadens drillorkester för flickor av alla kön), ett marijuana-blad, peace-symbolen för nej till tunga droger, en saxofon för musik...

– Vi skickar folkaktien till hela världen. Bara nu på förmiddagen har vi fått in beställningar för 15 000 kronor, fortsätter hon.

Folkaktien som Tanja nyss stämplat ska till Jägerspris på Nordsjälland. Danskar är i klar majoritet bland köparna, följt av svenskar på andra plats och tyskar på tredje.

Sedan försäljningsstarten i september förra året har folkaktien dragit in 8,6 miljoner danska kronor. Det är långt ifrån målet på 76 miljoner – prislappen för att friköpa området från staten – men Tanja är nöjd ändå.

– Vi har inte haft möjlighet att göra några stora PR-satsningar, vi har en hemsida och finns på Facebook, men ändå har det kommit in så här mycket pengar på bara nio månader. Det är väldigt bra.

"Frikøb Fristaden Christiania", "Mere værd end penge", proklamerar budskapet på folkaktien. Och det är precis vad det handlar om. Folkaktien ger varken avkastning eller inflytande, utan fungerar som ett gåvobrev.

Efter tio års stridigheter med danska staten – i förhandlingar med ägaren Slots- och Ejendomsstyrelsen, i folkettinget och i domstolarna, slog Danmarks högsta domstol i februari förra året fast att det är staten som har nyttjanderätt till den före detta militärbasen. Invånarna har alltså inte rätt att bestämma över de gamla kasernerna och alla de byggnader som tillkommit sedan fristaden grundades 1971.

När slutet kom att hyrjed danska staten de boende att köpa loss sina byggnader, vilket christianiterna tackade nej till.

– Det skulle ha inneburit en privatisering av Christiania, att alla som bor här äger sina egna hus, och det vill vi inte. Christiania ska förbli allmän egendom, det är ju hela grundidén, säger Tanja.

I stället förhandlade christianiterna fram att få friköpa bostadsområdet för 76 miljoner danska kronor och att hyra de kringliggande grönområdena för sex miljoner kronor per år. Den 1 juli ska 51,8 miljoner vara inne. De närmare 43 miljoner danska kronor som ännu saknas kommer de att låna av finanssektorn, eller "storkapitalet", som christianiten Risenga Manghezi uttryckte det i tidningen Politiken tidigare i år.

– När omsättningen är närmare en miljard om året, råder det inget tvivel om att Hells Angels verkligen har ett starkt ekonomiskt intresse av att styra området, fortsätter han.

Tanja tar bestämt avstånd från den utvecklingen. Och hon vill inte att folkaktien ska förknippas med Pusher Street.

– Folkaktien handlar om att köpa husen, inte om droger. Jag använder inga droger själv och är aldrig på Pusher Street, därför vill jag inte uttala mig om situationen där. Christiania är så mycket mer, men det är medierna inte lika intresserade att skriva om.

Tanja Fox instämmer. – Ingen här på Christiania tycker att avtalet är fantastiskt, men det är ändå ett avtal. Och staten har efter 40 år äntligen erkänt oss som fristad. Det är en framgång.

Christianiterna vill att fristaden även fortsättningsvis ska vara ett öppet socialt experiment med fokus på ekologi och hållbarhet. En "vildvuxen bypark", som de själva skriver, med "plats för dem som inte får plats någon annanstans, där kulturen frodas och det skapas vackra hus som fattigtrövar har råd att bo".

Men många är oroliga inför framtiden. Vad kommer banklånet och de höga räntorna att innebära? Kommer de ha råd att bo kvar?

Överst En husfasad i det idylliska området Mælkebøtten. Under de 40 år som den omstridda och ofta motarbetade fristaden funnits har christianiterna bött billigt, utan att betala hyra till staten. Men efter högsta domstolens beslut förra året, som fastslog att det är staten som har nyttjanderätt till området, förändrades förutsättningarna radikalt. **Ovan** Två killar röker en joint uppe i utsiktstornet med vy över kanalen. Enligt polisen flödar haschet åter i fristaden. Försäljningen kontrolleras av Hells Angels och uppgår till en miljard danska kronor om året.

Det faktum att den organiserade droghandeln ökar är ett annat orosmoln. Polisen misstänker att det säljs hasch och marijuana för en miljard kronor i Christiania, vilket motsvarar samma nivå som innan normaliseringsförsöken drog igång 2004.

– Vi är säkra på att Hells Angels är inblandade i en stor del av försäljningen på Pusher Street, sa Lau Thygesen, chef för Köpenhamnspolisens avdelning för organiserad brottslighet, nyligen till Berlingske Tidende.

– När omsättningen är närmare en miljard om året, råder det inget tvivel om att Hells Angels verkligen har ett starkt ekonomiskt intresse av att styra området, fortsätter han.

Tanja tar bestämt avstånd från den utvecklingen. Och hon vill inte att folkaktien ska förknippas med Pusher Street.

– Folkaktien handlar om att köpa husen, inte om droger. Jag använder inga droger själv och är aldrig på Pusher Street, därför vill jag inte uttala mig om situationen där. Christiania är så mycket mer, men det är medierna inte lika intresserade att skriva om.

Vi promenerar runt i Christiania. Solen skinner och hundar och boende hälsar glatt på varandra. Varje år besöker över en miljon turister fristaden, men de känns långt borta. Lugnet tycks ligga som ett täcke över hustaken.

Det märks att Tanja är ett känt ansikte i Christiania. Hon har bött här hela sitt liv, med undantag för ett par år i Australien som barn och en

kort period som vuxen i en annan del av Köpenhamn. Hennes mor var en av de allra första christianiterna.

– Davs för sören! ropar Tanja till en förbipasserande cyklist.

– Hej Sanne! säger hon till en kvinna med en liten hundvalp.

Kvinnan visar sig vara svensk. Hon har bött i Christiania sedan 1980 och säger att hon känner sig förtröstansfull inför framtiden, även om hon är orolig inför de hyreshöjningar som med största sannolikhet kommer att bli ett faktum.

– Vi som bor här har alltid varit utsatta för press, vi har aldrig vetat hur morgondagen ser ut, så vi är luttrade. Avtalet med staten är ett av de bästa alternativen vi någonsin fått, men visst finns det många frågetecken. Blir hyrorna mycket högre än i dag kommer många nog bli tvungna att flytta, säger Sanne Göransson.

I det idylliska området Mælkebøtten (Maskros) i de norra delarna av Christiania trängs färgglada små hus med ett överflöd av växter, träd och blommor. Ensam på gräsmattan ligger Rose Bayer och solar. Sonen Carl Bertil, tre och ett halvt år, leker i skuggan.

De bor i ett av husen i Mælkebøtten tillsammans med sex andra vuxna och ytterligare ett barn. Rose Bayer betalar cirka 6 000 danska kronor i månaden för sin och sonens del av huset, vatten, el och värme inkluderat.

– Jag tror att Christiania kommer att bestå,

”

Ingen här på Christiania tycker att avtalet är fantastiskt, men det är ändå ett avtal. Och staten har efter 40 år äntligen erkänt oss som fristad. Det är en framgång.

TANJA FOX

Tanja Fox och hunden Jubii på kontoret där folkaktien administreras. Hittills har försäljningen dragit in 8,6 miljoner danska kronor, vilket Tanja Fox tycker är en bra siffra, även om det är långt från målet på 76 miljoner. Det faktum att Christiania genom en stiftelse nu ska köpa och hyra byggnaderna inrbär att fristaden legaliseras. Men ingen vet hur framtiden ser ut. Kommer området att gentrificeras, så att bara de med pengar har råd att bo kvar?

men inte i samma form som nu, säger hon.

– Det kommer nog att gå upp för dem som bor riktigt billigt att de inte kan bo kvar. Många kommer att flytta härifrån, andra kommer att byta bostad inom Christiania som ett sätt att sänka kostnaderna.

Rose Bayer vittnar om att stämningen i Christiania blivit hårdare de senaste åren. Folk utifrån kommer och "stökar". Beter sig illa och skräpar ner, utan respekt för de boende. Nyinflyttade respekterar inte heller alltid Christianias ideologi, där frihet under ansvar är ledstjärnan, menar hon. I stället är det ohämmad frihet som tycks gälla, precis som för många besökare.

– Turisterna har också blivit fler. Särskilt sommaren är en enda lång fest, och det är irriterande. Kom ihåg att folk faktiskt bor här! Christiania är inte ett museum, säger hon uppmanande.

Men Rose Bayer vill inte flytta. – Jag bodde på Nørrebro i ett år, men saknade gemenskapen bland grannarna här för mycket. Man lyfter i flock, så är det. Vi sparkar varandra uppåt, säger hon.

Tanja bor kvar av samma anledning. – Det finns en sorts social kontroll här. Vi blandar oss i varandras liv, på ett positivt sätt. Om ingen sett mig på tre dagar skulle de undra. De skulle knacka på min dörr och hjälpa mig om jag till exempel var sjuk.

– **Äh! Vill ni ta bilder på mig?** säger Spurven (Sparven), klädd i lackskor och röd klän-

ning, och sätter armarna i midjan. – Vad tycker ni om min nya svarta bh?

Tanja har bett honom komma nu när tidningen är här, eftersom han har en viktig uppgift att fylla när det gäller försäljningen av folkaktien. Spurven bor inte själv på Christiania men är här jämt och räknar sig som christianit. Varje söndag beger han och Christianias andra dragqueen, Miss K, sig till nattklubben Café Nemo-land där de med insamlingsbösser (bösser betyder både bössa och böj) säljer folkaktier för 100 kronor styck.

– Det går riktigt bra, det märks att folk vill bidra. Och så får man bra drickspengar! säger han och ler stort.

Under den pågående folkaktiefestivalen (21 juni-1 juli) har Spurven och Miss K fullt upp. Runt 40 000 besökare väntas till Christiania. Festivalen avslutas med en stor konstauktion i konserthallen Den Grå Hal den 1 juli, där flera kända danska konstnärer donerar verk för att stötta folkaktien.

– Vi hoppas så klart att så många som möjligt vill vara med och stötta folkaktien. Ju mindre pengar vi behöver låna av banken, desto mindre kommer vi behöva höja hyrorna. Det betyder mycket, framför allt för de christianiter med låg social status och sämst ekonomiska förutsättningar, säger Tanja.

– Vi är en öppen kulturinstitution för alla människor, oavsett var de kommer ifrån, och det tänker vi fortsätta vara.

Folkaktien/Folkaktiefestivalen

En folkaktie för 5 000 danska kronor stämplas för att skickas iväg.

FOLKAKTIEN Bakgrund: Började säljas i september 2011 för att samla ihop pengar till att friköpa Christiania från danska staten. Målet har varit att samla in till prislappen på 76 miljoner DKK. Den 1 juli 2012 ska 51,8 miljoner vara inne. **Försäljning:** I skrivande stund har 8,6 miljoner kommit in. Aktierna säljs via fonden Fristaden Christiania och finns i

valörerna 100, 200, 400, 500, 1 000, 5 000 och 10 000 DKK. Folkaktierna kommer att finnas till försäljning under flera år framöver. **Typ av aktie:** Folkaktien skiljer sig från de aktier som handlas på börsen. Den ger varken avkastning eller inflytande, utan fungerar som ett gåvobrev. **Läs mer:** christianiafolkaktie.dk

FOLKAKTIEFESTIVALEN När: 21 juni-1 juli. Var: Christiania. Hur: Festival för att säga tack till alla som hittills köpt folkaktier, och för att sälja ännu fler. På programmet finns teaterföreställningar, konserter, gatufester, loppmarknad, varietéer med mera. Kulminerar med en stor konstauktion i Den Grå Hal den 1 juli. **Läs mer:** http://trixx.dk

Fristaden är känd för sin arkitektur. Här står en "naver", en kringresande hantverkare, framför deras "Bananhus".